

kątem faktycznego znaczenia dla badanego miejsca. Do dalszych analiz zakwalifikowano 12 miejsc, by ostatecznie skupić się szczególnie na dwóch: Platona i Dio Chryzostoma (s. 91-94). Już ten przykład pokazuje ogromne możliwości, jakie dają zarówno program TLG „D” jak i kolekcja PHI 5 w prowadzenia badań filologicznych, dla każdego kto chce uwzględnić tak szeroki zakres.

Oprócz szerokiego i krytycznego stosowania nowych narzędzi (elektronicznych) zwraca uwagę umiejętne stosowanie metody, która łączy osiągnięcia retoryki klasycznej z tą, którą określa się zwykle jako “nowa retoryka”. Autor trzyma się więc terminologii antycznych klasyków retoryki odnośnie do samej dispositio (propositio, probatio, conclusio). Odwołuje się jednak także do prac klasyków nowej retoryki (C. Perelman – L. Olbrecht-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame 1969), zaś w określeniu poszczególnych elementów dispositio idzie za metodą, którą stosuje J.-N. Aletti i A. Pitta (literacko-retoryczna): wychodząc z zasad retoryki najbardziej uniwersalnej, poszukuje dla konkretnego dzieła indywidualnej dispositio, której podstawowymi elementami są: propositio (i subpropositiones), probatio oraz peroratio.

Dzięki zastosowaniu przez autora wielu różnych metod i ujęć, można mówić o uporządkowaniu tego “egzegetycznego pola bitwy”, jakim od lat był tekst Rz 8, 18-30. Na pewno jest to uporządkowanie metodologiczne, bo autor zabiega o to, by krzyżowo weryfikować rezultaty różnych podejść tak odnośnie do badanego tekstu, jak i do jego najszerzej pojętego kontekstu.

Kraków

KS. ROMAN PINDEL

JACOB CHACKO NALUPARAYIL, *The Identity of Jesus in Mark. An Essay On Narrative Christology*, Studium Biblicum Franciscanum. Analecta, 49, Franciscan Printing Press Jerusalem 2000, s. 636 + XVIII

Studium Biblicum Franciscanum w Jerozolimie jest obecnie najbardziej prężnym katolickim ośrodkiem biblijno-archeologicznym w Ziemi Świętej. Uczelnia ta jest filią rzymskiego Uniwersytetu „Antonianum”, a od pewnego już czasu czyni starania, aby stać się Wydziałem Nauk Biblijnych. Prace prowadzone w Studium owocują

bogatymi publikacjami z zakresu archeologii, egzegezy Starego i Nowego Testamentu oraz z teologii biblijnej.

Prezentowana praca jest dysertacją doktorską, którą Autor przygotował pod kierunkiem dwóch wyśmienitych profesorów: prof. Nello Cassalini OFM oraz prof. Giovanni Claudio Bottini OFM.

Sugerując się tytułem można by sądzić, że praca będzie ograniczać się tylko do zdefiniowania i bliższego określenia tożsamości Jezusa Chrystusa w Ewangelii według św. Marka. W rzeczywistości jest to pełne studium chrystologii markowej. Wartość tej pracy podnosi rygorystycznie zastosowana metoda *narracyjna*, polecana bibliotom w dokumencie Papieskiej Komisji Biblijnej *O interpretacji Biblii w Kościele*. Dzięki temu praca należy do pionierskich, zaś osiągnięte wyniki znacznie rozwijają dotychczasowe rozumienie *chrystologii* św. Marka. Zastosowanie tej metody pozwoliło na precyzyjną interpretację tekstu Ewangelii.

Praca składa się z dwóch części. Pierwsza z nich ukazuje obecny stan badań oraz jest poszukiwaniem właściwej metody badań, którą należałoby zastosować do analizy tekstu. Autor z dużą akrybią wykazuje wszystkie słabe punkty metody *historyczno-krytycznej*, która w zastosowaniu do Ewangelii św. Marka opiera się na ogromnej ilości teorii i założeń, a one z powodu braku jakichkolwiek historycznie potwierdzonych źródeł kreowania się tej biblijnej księgi, doprowadzają w większości do nierzeczywistych wniosków.

W drugiej części pracy, obejmującej rozdziały IV, V, i VI, autor podejmuje bardzo twórczą analizę tekstu Ewangelii św. Marka stosując metodę narracyjną. Metoda ta pozwoliła bowiem z lepszym skutkiem przebadać teksty, do zrozumienia których nie wystarczała stosowana dotychczas metoda *historyczno-krytyczna*. Metoda *narracyjna* bowiem posiada fundamentalną zasadę, którą jest założenie jedności tekstu w takim wydaniu, jaki dotrwał do naszych czasów w swojej ostatecznej redakcji. Również i tę metodę autor stosuje z dużą dozą krytycyzmu, pokazując jej niedogodności. Chcąc uniknąć popadnięcia w kolejną skrajność, a mianowicie popełnienia błędów wynikających z bezkrytycznego zastosowania jednej tylko metody, Autor zdecydował się dodatkowo zastosować nową metodę egzegetyczną, którą określa *Reader-Response Criticism*. Metoda ta wiąże się z poświęceniem szczególnej uwagi wszystkim efektom, jakie wywołuje czytanie danego opowiadania na tym, który czyta,

transformując go w *lektora idealnego*, do którego *narrator* wydaje się bezpośrednio zwracać. Jest to o tyle uzasadnione, o ile odpowiada prawdziwej intencji, z powodu której opowiadanie zostało napisane. Kiedy jednak lektor sądzi, że powinien cały tekst interpretować wyłącznie zgodnie ze swoją wewnętrzną percepcją, może okazać się to problematyczne. Ryzykuje się, bowiem w konsekwencji niebezpieczeństwo popadnięcia w godny potępienia subiektywizm.

Trzeba dodać, że w tej nowej rozprawie ukazującej chrystologię św. Marka Autor odczytał jej przekaz z dobrym wyczuciem i rozsądkiem. Co więcej, jeśli to tylko było możliwe, z pasją i wiernością przyczyniał się do odkrywania wątku opowiadania.

Podsumowując warto podkreślić, że ta nowa rozprawa przynosi nam całościowo ujętą chrystologię Ewangelii św. Marka odczytaną przy pomocy zastosowania dwóch metod interpretacji tekstu biblijnego: metody *narracyjnej* i metody *Reader-Response Criticism*. Dodatkowo o wielkiej wartości pracy świadczy ogromna bibliografia umieszczona w książce na stronach 557-623. Zapewne równie pomocny w korzystaniu z opracowania jest umieszczony na końcu indeks autorów.

Kraków

KS. ROMAN BOGACZ